

Назар ХІБЕБА,

orcid.org/0009-0002-9640-7878

*аспірант кафедри українського прикладного мовознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) nazar.khibeba@lnu.edu.ua*

СЛОВОЗМІНА ІМЕННИКА В ГОВІРЦІ СЕЛА УРИЧ СТРИЙСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано словозміну іменників у говірці села Урич Стрийського району Львівської області в умовах бойківсько-наддністрянського діалектного суміжжя. Говірку традиційно зараховують до бойківських говорів карпатської групи південно-західного наріччя української мови, однак її територіальне розташування зумовлює активні міждіалектні взаємовпливи та помітний вплив наддністрянського діалекту й літературної мови.

Матеріалом дослідження слугували діалектні тексти, зафіксовані під час експедиції 2023 року, а також лінгвогеографічні джерела й записи попередніх десятиліть із суміжних населених пунктів. Такий підхід дає змогу простежити динаміку морфологічних явищ і виявити ступінь збереження архаїчних та формування інноваційних рис у відмінковій парадигмі іменника.

Окреслено особливості відмінювання іменників у говірці с. Урич, зокрема звернено увагу на паралелізм відмінкових закінчень і тенденцію до морфологічного вирівнювання, що свідчить про нестабільність норм у сучасному діалектному мовленні. Відмінкова парадигма іменника зберігає низку давніх рис південно-західного наріччя: послідовне функціонування закінчення -и в непрямих відмінках іменників III відміни, змішування закінчень іменників твердої і м'якої груп, поширення флексії -ови в давальному відмінку однини назв істот, а також збереження форм двоїни в поєднанні з числівниками.

Підсумовано, що в говірці с. Урич словозміна іменника відбиває взаємодію традиційної бойківської морфологічної моделі з наддністрянськими інноваціями та впливами літературної мови, репрезентуючи загальні тенденції розвитку сучасних українських діалектів.

Отримані результати доповнюють уявлення про сучасний стан функціонування говірок бойківсько-наддністрянського суміжжя та можуть бути використані в подальших діалектологічних і лінгвогеографічних дослідженнях.

Ключові слова: *діалект, діалектологія, діалектна морфологія, бойківські говірки, наддністрянські говірки, міждіалектне контактування, бойківська говірка, субстантивне формотворення.*

Nazar KHIBEBA,

orcid.org/0009-0002-9640-7878

*Postgraduate student at the Department of Ukrainian Applied Linguistics
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) nazar.khibeba@lnu.edu.ua*

INFLECTION OF NOUNS IN THE DIALECT OF THE VILLAGE OF URYCH, STRYI DISTRICT, LVIV REGION

The article analyzes the inflection of nouns in the dialect of the village of Urych in the Stryi district of the Lviv region in the context of the Boikivsko-Nadnistriansko dialectal borderland. The dialect is traditionally classified as one of the Boikiv dialects of the Carpathian group of the southwestern dialect of the Ukrainian language, but its geographical location causes active interdialectal interactions and a noticeable influence of the Nadnistrianskyi dialect and the literary language.

The research material consisted of dialect texts recorded during the 2023 expedition, as well as linguistic and geographical sources and recordings from previous decades from neighboring settlements. This approach makes it possible to trace the dynamics of morphological phenomena and reveal the degree of preservation of archaic features and the formation of innovative features in the case paradigm of nouns.

The peculiarities of noun declension in the dialect of the village of Urych are outlined, in particular, attention is drawn to the parallelism of case endings and the tendency towards morphological alignment, which indicates the instability of norms in contemporary dialectal speech. The case paradigm of nouns preserves a number of ancient features of the southwestern dialect: the consistent functioning of the ending -u in the indirect cases of third declension nouns, the mixing of noun endings of the hard and soft groups, the spread of the inflection -ovu in the dative case of singular nouns denoting living beings, as well as the preservation of dual forms in combination with numerals.

In summary, it can be concluded that in the dialect of the village of Urych, noun inflection reflects the interaction of the traditional Boikiv morphological model with Nadnistrianskyi innovations and influences of the literary language, representing general trends in the development of modern Ukrainian dialects.

The results obtained complement the understanding of the current state of functioning of the dialects of the Boiko-Nadnistrianiyskiy borderland and can be used in further dialectological and linguistic-geographical studies.

Key words: *dialect, dialectology, dialect morphology, Boiko dialects, Nadnistrianiyskiy dialects, interdialectal contact, Boiko dialect, substantive word formation.*

Постановка проблеми. Сучасне функціонування українських діалектів потребує уточнення з урахуванням динаміки їх розвитку, міждіалектних взаємовпливів, а також співіснування архаїчних та інноваційних мовних рис. Найбільш інформативними в цьому аспекті є системні дослідження морфологічних особливостей окремих говірок, які дають змогу простежити внутрішню організацію діалектної системи. Особливої актуальності такі студії набувають у контексті вивчення говірок контактних і перехідних зон.

Говірку села Урич Стрийського району Львівської області традиційно зараховують до бойківських говірок карпатської групи південно-західного наріччя української мови. Як об'єкт лексикографічного опису вона увійшла до сітки населених пунктів говірок центральної Бойківщини (Матіїв, 2013: 15). Водночас новітні дослідження засвідчують помітний вплив суміжного наддністрянського діалекту (див.: Костів, 2018: 228), що зумовлено розташуванням населеного пункту в зоні бойківсько-наддністрянського діалектного суміжжя.

Аналіз досліджень. Вивченню морфологічних рис бойківських говірок присвячено низку наукових праць. Зокрема Іларіон Свенціцький окреслив словозміну іменника на матеріалі говірки села Бітля Турківщини (Свенціцький, 1913: 124–126), Д. Бандрівський – у говірках Турківщини (Бандрівський, 1959: 46–79), а І. Ощипко – у говірках Прикарпаття (Ощипко, 1971). Особливості словозміни іменника у говірках сіл Розлуч Турківщини та Волосянка Сколівщини досліджувала Н. Глібчук (Глібчук, 2006; Глібчук, 2016). Г. Дидик-Меуш (Дидик-Меуш, 2009) і У. Добосевич проаналізували морфологічні риси бойківських говірок у діахронному аспекті (Добосевич, 1995). Комплексний монографічний огляд бойківської іменникової словозміни здійснили М. Яким і М. Зубрицька (Яким, Зубрицька, 2002).

За результатами експедицій 60-х рр. ХХ ст., Д. Бандрівський підсумував, що архаїчні риси в морфології найбільшою мірою притаманні центральному бойківському говіркам (колишній Боринський район, нині – Самбірський), а меншою – говіркам Турківського району (нині – Самбірський), у яких виразно позначився вплив наддністрянських говірок (Бандрівський, 1960: 11).

Зазначені праці формують теоретичне підґрунтя для вивчення морфологічних особливостей

інших бойківських говірок, з-поміж яких – говірка села Урич Стрийського району Львівської області, що стала об'єктом нашого дослідження.

Мета статті – виявити особливості іменникової словозміни говірки села Урич Стрийського району з урахуванням умов міждіалектної взаємодії та впливу літературної мови.

Аналіз діалектних особливостей словозміни іменника здійснено на матеріалі текстів – записів мовлення діалектоносіїв, зафіксованих під час експедиції влітку 2023 року¹. Для ілюстрації динаміки морфологічних явищ залучено лінгвогеографічні дані. Оскільки говірка села Урич не увійшла до сітки «*Атласу української мови*» та «*Atlasu gwar bojkowskich*», для аналізу використано матеріал із суміжних населених пунктів, а саме: села Рибник Дрогобицького району (розташованого на відстані 9–12 км; АУМ), селища Східниця Дрогобицького району (7–9 км; АГВ) та села Підгородці Стрийського району (3–4 км; АГВ).

Також використано діалектний текст 50-х рр. із села Рибник, уміщений у монографії Д. Бандрівського (Бандрівський, 1960: 101), а також діалектний текст 60-х рр., представлений у збірнику «*Говори української мови*» (Говори).

Залучення матеріалів різночасових записів для виявлення морфологічних змін, а також аналіз впливу літературної мови на відмінкову парадигму іменника в умовах сучасного діалектного функціонування є важливим для створення докладного морфологічного опису говірки села Урич як складника комплексного лінгвогеографічного й лексикографічного дослідження бойківсько-наддністрянського діалектного суміжжя.

Виклад основного матеріалу.

Специфіка словозміни іменника говірки с. Урич Стрийського району Львівщини зумовлена її локацією на діалектному рельєфі бойківського ареалу. Говірка ілюструє наявність специфічних діалектних і властивих літературній мові словоформ.

У говірці села Урич фіксуємо зміну граматичного роду деяких іменників у порівнянні з літературною мовою. Так, лексема *олій* вживається

¹ Архів Львівського національного університету імені Івана Франка. Ф. Р-119, оп. 17, спр. 722-Е. Галайчук В.В. Польові етнографічні матеріали до тем «Календарна обрядовість» і «Народна демонологія», зібрані у Стрийському районі Львівської області 23 червня – 1 липня 2023 р. Транскрипція текстів – Назар Хібеба.

у формі чоловічого роду зі значенням ‘масло з насіння льону’ (Матіїв, 2013: 323): *Кут'у соллили і правили тим ол'їйом* (Ур), а в сучасній українській мові нормативним є іменник *олія* жіночого роду зі значенням ‘рідка жирова речовина, яку добувають з олійних рослин’ (перев. з їх насіння або плодів)’ (СУМ-20).

Аналогічне хитання роду спостерігаємо в назві церковного свята: в урицькій говірці зафіксовано лексему чоловічого роду *Ув'єден*: *Ув'єден аби буў шчо'ден' / а того Ни'коли би не було н'їколи*, а також форму середнього роду *Введ'єня* (бойк. діал. *Введ'єня церк. с.р.* ‘Введення’ (Онишкевич, 1984, I: 87; Матіїв, 2013: 53)). У літературній мові побутує словоформа *Вв'єдення* (*Ув'єдення*) середнього роду – ‘церковне свято в пам'ять про приведення майбутньої матері Ісуса Христа до Єрусалимського храму’ середнього роду (СУМ-20).

У бойківських говірках засвідчено іменник *дерна* ‘поверхневий шар ґрунту, що вкритий травою і трав'янистими рослинами, густо пронизаний їхнім корінням’ (Матіїв, 2013: 120) у формі жіночого роду однини. У говірці с. Урич іменник *д'єрне* фіксуємо у формі середнього роду: *Нав'їт' уже так / йак нин'ї похорон / то д'єрне / знайете / трошка / ну / зем'ля з травоў*; пор.: *д'єрен* – ч.р.: *А йак ім буў малиї / то смо ходили аж там далеко / то смо робили петр'їуник із д'єрна*; *Каждий кр'їсло таке робуї із д'єрна*. Нормативним є іменник *д'єрен* ‘тс.’ у формі чоловічого роду (СУМ-20).

Відмінності в категорії числа іменників спостерігаємо на прикладі бойківських одиничних субстантивів *добра*, *дибір'ь ж.р.* ‘крутий, стрімкий бік гори, горба’ (Онишкевич, 1984, I: 207, 213), *добр'я ж.р.* ‘тс.’ (Матіїв, 2013: 123), а також діалектних форм *ж.р.* *д'єбра*, *д'єбр*, *д'єбрь* ‘тс.’ (СУМ-20)). Натомість у говірці с. Урич іменник виявлено у формі множини: *Ну вот-вот / у нас там та'к'ї д'єбр'ї / там л'уди не ход'їт по тих д'єбр'ох / не лаз'їт; Та то дес' / жило по д'єбрах / по та'ких ро'с:охах || І вот тут'а во хата / і во'ни поставили на та'к'ї д'єбри то'ту хату; Во'на йшла попри д'єбр'ї горами / ут'їкала; Викидали дес' / тоже ў д'єбр'ї / але аж за сорок дн'їў та ін.* У сучасній українській мові нормативно вважають множинну форму *д'єбри* ‘хаші, нетрі’ (СУМ-20).

Іменники I відміни жіночого роду м'якої групи в називному відмінку однини зазвичай зберігають флексію -а, однак у ненаголошеній позиції фіксуємо форми на -і, -е (дет. див.: Бевзенко, 1960: 51): *Ну ми назив'їаем в'їтерниц'я; Там та'ка ст'удн'я йе; Кан'дур фам'їл'їя й'її; Кут'а з тие'ниц'ї; Бо кут'а йак ва'рилас' / то не мали накр'ївати || Ўже*

*на Р'їзд'в'ен'ї с'в'ета ва'рилас'а кут'е; Шо во'на ўку'сила ко'гос' / то й'її зем'ле не при'ймає; Ше не замер'зала зем'ле / то ше с'їйали; Ласиц'ї може їти ко'рову с'ати; Але йа д'умаю / шо во'рожка і чар'їу'ниц'ї / то йе од'но; І та ве'чер'ї сто'їала; Та бур'ї йак н'їшла / ва'лила ў'с'аке; Там на Доўг'їм була ол'їйниц'ї і там тис'нули тої ол'її та ін.; пор. у тексті 50-х рр. зі с. Рибник: *лісиц'я, паланиц'я* (Бандрівський, 1960: 101); пор. ще: наддністр.: *фа'сол'ї, фа'сол'е, фа'сол'ї* (Матвіяс, 1982: 48).*

У досліджуваній говірці виявлено форми -е в називному і знахідному відмінках іменників II відміни середнього роду (наприклад, *життя*), переважно в наголошеній позиції: *Ў зем'лу до Чесного хреста хо'вайе с'ї га'д'е / майе с'ї схо'вати; Ўже но'сили г'їл'е та'ке; Шо вес'їл'е / шо похорон / р'їз'ниц'ї не'ма; Бузи'ну не' / коло хати / бо то д'їд'че на'с'їн'е / чортове на'с'їн'е ін.; пор.: *на'с'їн'а, жит'ї, с'м'їт'ї* (Р6) (АУМ: к. 183), -і (Сх), -е (Пд) (AGB: т. 478). Іменник середнього роду *подвір'я* фіксуємо із закінченням -а: *Потому ви'нос'ат на под'в'їр'я*; пор.: *под'в'їр'я, под'в'їр'я* (АУМ: к. 184). Як зауважила С. Рабій-Карпинська, морфологічною ознакою бойківських говірок є наявність первинних іменників середнього роду на -є та віддіслівних іменників, які в називному відмінку однини закінчуються на -а (Рабій-Карпинська, 2011: 70).*

Іменники четвертої відміни в називному відмінку однини мають флексію -е (наголошена позиція): *Так само па'ц'є; Їїше наї тел'е в'їд'їде / н'їж л'удина майе з хати в'їти; А в'їн п'їшоў та їкраў кро'л'е ў с'тайн'ї та ін.*

У родовому відмінку однини іменник *день* зберігає архаїчне закінчення -е, властиве іменникам основ на *-п: *То т'рето'го д'не зни'мати тої маї*.

У родовому і місцевому відмінках однини іменники жіночого роду III відміни типово для говорів південно-західного наріччя послідовно зберігають закінчення -и: *Во'но с'ї д'уже соли бо'їт; То ўже було за моїї пам'їати; Були так / шо мо'їа баба ка'зала / шо ў не'чи на ка'пус'т'їн'їм лис'т'ї кни'ш'ї; Так / так / по ў'с'ому / бо во'на ж не хот'їла тої с'мерти та ін.* У говірці с. Урич збережено рефлекс старих форм знахідного відмінка іменників від *-ї-основ із флексією -и (<-и): *Та'к'ї були зи'чайн'ї / цукру да'вали / соли / та ї ў'с'о* (дет. див. Бевзенко, 1960: 88). Збереження відмінювання іменників давніх *-ї-основ характерне для південно-західних говорів, зокрема й у говірці с. Рибник: *соли, т'їни, но'чи, л'убови* (АУМ: к. 174, 175).

У давальному відмінку однини іменники II відміни чоловічого роду назви істот і неістот мають

закінчення **-ови** незалежно від кінцевого приголосного основи: *То в'їд'так'тому |вуйкови |легше с'ї зробило; Во'на |каже / то |їе б'їнт / шо |татови |писок п'їд'їезували; |Хочеш / не|сеш ви'но / а |хочеш / не|несеш / п'росто два |хл'їба і |г'рош'ї / св'аш'чен:икови / паламар'ови і д'ак'ови; |Їа ті |п'рошу / би|с пере'даї |Ми|колови |г'рош'ї; |Один |хл'їб |св'аш'чен:икови / |д'ругий |паламар'ови; |Мал'у|вали с'ї / |понама|л'овували |Васи|л'ови |вуса / а |Мал|анц'ї |ш'чоки / |губи; |Ген'ови |пере'дала |г'рош'ї; |І в'їтк|лануїут с'ї |тому |домови; |То |їже |б'їл'ше |їак сто |рок'її |тому |ц'винтарови; але: |Коне|в'ї |н'їчо нема та ін.; пор.: у Д.в. одн. в говірці с. Рибник **-ови** (братови, бат'кови, жени'хови; дубови, л'їсови) || -у (АУМ: к. 177), ко'неви (АУМ: к. 178), то'варишови, з'лод'їюви (АУМ: к. 179).*

В орудному відмінку однини іменники І відміни жіночого роду з твердою і м'якою основами та узгоджувані з ними прикметники, займенники мають флексію **-ої**: *Ка|пусту |ї нас з |фа|сол'ої |варили |коло'ченої / а |ту |бул'бу |зам'н'ецкували з |ка|пустої; |Газда |їшої по |солому / то |да|ваї |наїперше |ху|доб'ї |їїсти; |Мож |до|лі |во|дої то'то |вил'їти / |їак |во|да |те'че; |З:аду |їшли |ди'тина |чи там |ж'їнка / |несла |хл'їб |п'їд |па|хої і |зай'їдала; |За |ц'винтарем |х'їба |хо|вайут по|в'їшеник'її / за |фо|сої; |Та|ка |Ма|р'їїка / |во|на |сп'ївала з |моїої |мамої на |хор'ї у |церкв'ї; |Дес' |п'їд |дерево |л'убили |л'їти / бо |їже |п'їд |дерево |л'у|дина не |стане |но|гої так |дуже; |Мож |дол'ї |во|дої то'то |вил'їти / |їак |во|да |те'че; |До |ху|доби |їшли |наїперше |перед |ве'чер'ої та ін. В урицькій говірці іменники жіночого роду з м'якою основою фіксуємо також із флексією **-еї**: *Д'їїшла |ота|ко |с'ї|да тої |ву|лицеї до |мене з |б'їлими |кур'ми; |Те|пер |у|же |їс'ї за |гра|нищеї та ін.**

Паралельно фіксуємо нормативне закінчення **-оїу** в іменниках твердої групи: *Шоб не |голойу |ру|койу; |Вербу |св'а|тили / |о'тойу |вер'бойу і |виган'али; |Ну і |об|св'ачуїем |св'а|ченоїу |во|доїу; |Не |хот'їла |н'їколи |їа |банки |м'їн'ати / |приї|шла з |бан|койу / |їа |пере|лила / |їа |с'воїу |баночку |ли|шила та ін.; **-еїу** – м'якої: *|Може / |п'їд |ого|рожеїу |типа |їа|кос' |дес' |похоронен'ї; пор. також: |стар'ої бабої, |сор'о'чкої, |глиної || |пал'анищеїу* (Бандрівський, 1960: 101). Лінгвогеографічні дані свідчать про формотворення *землеї, долонеї, душеї* у говірці с. Рибник (АУМ: к. 170, 171), *ршенусев* – у говірці с. Підгородці та с-ща Східниця (AGB: т. 408).*

Закінчення **-ої** в орудному відмінку в говірці с. Урич мають деякі іменники жіночого роду III відміни: *П'їд |по|р'їг / |ка|зали / |треба |с'їйати |св'ї'ченої |сол'ої; |С'їл'ої / |бажано |св'ї'ченої / |покр'опити / |дати |її |з'їїсти з |хл'їбом |т'роше'чка |тойї |сол'ї || -у: |То |луди |стра|халис'а |тих*

|в'їтерниц' / |тих |чаро|д'їїїї тих / і |п'їдк|ла|дали |с'їл'їу та ін.; пор.: еї || -ої в іменниках колишньої *-ї– основи (РБ) (АУМ: к. 176).

Іменники чоловічого роду II відміни з м'якою основою та з основою на шиплячий в Орудному відмінку однини уподібнюються до іменників твердої групи: *У нас там |п'їд |Ка|мен'ом / |ка|личка |вигнаї; |Тої |замок |стаї |ка|мен'ом; |Правили |ол'їїом; |Та |ї тої |чоло|в'їк |їз'аї бич / шо |кон'ї |пога|н'аї / |п'їшої тим |би'чом |в'їдга|ратаї то'ту |ж'е'бу; |Ї нас не |було на |п'їд|лоз'ї / то шо |ка|ми'шом |їа|кимс'; |Їак |неохрещена / то |хо|вали у |фос'ї / за |ц'винтар'ом || |За |ц'винтарем |х'їба |хо|вайут по|в'їшеник'її та ін.; пор.: ко'н'ом (Говори: 238), дош'чом, ко'н'ом (АУМ: к. 180).*

У місцевому відмінку однини іменники жіночого роду I відміни з м'якою основою зафіксовано із закінченням **-и**: *Бо |ї |Сх'їдницї |їе / шо на |Мико|лайа |ро|били |з|битки / а |ї нас |не; |Їа |ро|била з |ж'їнкої |ї |Сх'їдницї || |Ка|зали / шо |була на |Пере|простин'ї / на |Сх'їдниц'ї / та|ка |Соло|дон'ка / шо |во|на |в'їд |га|д'е |в'їдмоу|л'єла; |А|бо |пек|ли |кни|ш'ї та|к'ї / |т'їсто |сма'чне / |моло|ко / |пота|шу |да|вали |т'рошки / і |з|верху на |ку|хни |пек|ли; |І |вот |тута|во |хата / і |во|ни |пос|тавили на |та|к'її |деб|ри то'ту |хату; |Верх на |ку|хни; |Р'їзали на |с'ї'карни на |с'їчку / з |зерном / а|би |с'ї |коро|ва |фаїно |доїїла; |Ми|кола / |ходи / бо |їа|кас' |ж'е|ба та|ка |велика |сидит на |гноїе у |с|тайни! || |І |вер|тали |ту |па|тику / а|би |при|нести і |зап|хати |ї |с|тайн'ї; |Такої |ї |сто|дол'ї там |нар'їдили / і |з|разу |ї |хо|вали. Текст 50-х рр., записаний у с. Рибник, фіксує на *кухни* (Бандрівський? 1960: 101); у *зем'ли, на р'їли* (АУМ: к. 172).*

У місцевому відмінку однини деякі іменники чоловічого роду II відміни з прийменником *по* приймають флексію **-ови**: *Тел'атко |с'ї |їда|вало по |коро|в'ї |а|бо по |би|кови; |Бо то так |г'ї |родич по |чоло|в'їкови та ін.*

Іменники чоловічого й середнього родів II відміни з твердою основою, як і в сучасній українській літературній мові, мають закінчення **-ї**: *Та|ка |Ма|р'їїка / |во|на |сп'ївала з |моїої |мамої на |хор'ї у |церкв'ї; |То в |обо|роз'ї |ф'їра |сно|п'її стоїїло; |На |дра|гар'ї |хрест |вир'їзали; |І то |вис'їло там на |по|д'ї |коло |кома|на; |То та |ше |ї по |Чесно|му |хрес'т'ї |вил'їзайе; |До |Дмитра |д'їїка |хитра / а по |Дмитр'ї |??? |Може |ліпше |викинути |цей |приклад |в|итри; |По |в'їк'н'ї |мухи |лаз'ат та ін.; -у (в іменниках із суфіксами **-ок**, **-ик**): *І там у т'їм |же|лудку |сир |ли|шиїс'ї; |У |ста|канчику |гор'їлка / і |накр'ити |з|верха |хл'їбом; |У нас у |Стеб|нику |їе та|к'ї / шо |хо|вали та ін.; -у || -ї: |Зби|рала на |опе|раціїї по |селу; |Та|коїї не |було у |сел'ї |ї |Скол'їус'к'їм |раїон'ї та ін.**

В іменниках чоловічого й середнього родів II відміни з основою на м'який і шиплячий у формі місцевого відмінка однини зафіксовано закінчення **-и**: *На будову хати / як були / наприклад / на одному пни йе два верики / то то дерево на будову не йшло; Лиш без св'їшчен:ика і хо'вали ў інч'ім м'їсци; То з л'їса вийшла та'ка пан'ї у чорним плашчи; В осноўному бе'резу на цвинтари са'дили || На цвинтар'ї св'ашчен:ик хо'ваў; То була та'ка у вишн'ім к'ін'цї / йїї називали чар'їўн'їц'а та ін.; пор.: у к'ін'ци, у м'їс'аци (РБ) (АУМ: к. 182).*

Лексема поле у формі місцевого відмінка однини зберігає закінчення **-и** (<-и іменників колишніх *-jō-основ): *Їуди кажут / не'добре с'тавити хату на жи'д'їс'к'ім поли. Окрім цього, у говірці фіксуємо форми на **-і, -у**: Тої хлоп ко'сиў дес' у пол'ї ди'леко || А ўно'чи йде по пол'у та ї зба'гачуїе; а також: Тато там на поли ко'сиў (Говори: 237).*

У називному відмінку множини в урицькій говірці іменники чоловічого і жіночого родів з основою на задньоязиковий приголосний мають закінчення **-и**: *Ї нас та'ке за'ведено / на не'д'їлу боршч / ва'реніки мусили бути; Хо'дили кро'пили / х'рестіки мал'ували; На н'їдлогу с'тел'ат / д'їтва'ки заб'їгаїут / там с'ї баў'лат; То / каже / зл'ї духи; Родзинки / го'р'їхи; Аж пан'їрки позл'їтали / не могла навес'н'ї хо'дит та ін.; пор. також: кур'к'ї (Бандрівський, 1960: 101), пачки (Говори: 237); воў'к'ї, паруб'к'ї, пасту'х'ї (АУМ: к. 193), брати (АУМ: к. 191), ве'чори (АУМ: к. 192), тиче (Пд, Сх) (AGB: m. 411), chodak'у^e, chodak'уⁱ (AGB: m. 410).*

У називному відмінку множини іменник *вус* у досліджуваній говірці виявлено із закінченням **-а**, що свідчить про залишки форм двоїни іменників колишніх *-ō-основ: *Понамал'овували Васи'л'ови вуса / а Маланц'ї шчоки / губи; пор.: вуса (РБ) (АУМ: к. 189).* Водночас слід зазначити, що в сучасній українській літературній мові нормативними є паралельні форми називного відмінка множини з флексіями **-и** та **-а** в низці іменників чоловічого роду, зокрема *вуса / вуси* (СУЛМ: 108).

У досліджуваній говірці засвідчено флексію **-їў** в родовому відмінку множини іменників жіночого роду I і III відмін: *Та та'ких во'рожк'їў не було; У нас плакал'ниці'їў н'е / ў нас того не'ма; Папорот'їў йе р'їзних; Там з гор'їў кажут || Ну вот / з гор те'че вода та ї виполокало та ін. Закінчення **-їў** засвідчено в діалектному тексті 50-х рр.: Не^e було шкóл'їў (Бандрівський, 1960: 101), у лінгвогеографічних джерелах: ба'б'їў, сов'їў (РБ) (АУМ: к. 195, 196), *bab, werbiv* (Пд) (AGB: m. 413)).*

У говірці с. Урич у множинних іменниках (*діти, люди, гроші*) або в іменниках чоловічого роду сучасної II відміни (*кінь*) у формі родового множини спорадично фіксуємо флексію **-ий** або ж частіше **-ей**: *То мама привичувала медом д'їтїї; Знуш'чали с'ї з лудїї; Йа бачу / йак куїут коней; Йа там бачу ба'гато лудей / в'їс'ко; Чи можеш ти накор'мити тих лудей?; На ш'част'ї / в'їн з тих грошеї у'з'аї йа'кус' там / чи рубел' / чи два та ін.; пор.: конїї (АУМ: к. 199), лудїї, д'їтїї, грошїї (РБ) (АУМ: к. 197, 200).*

У давальному відмінку множини поряд із нормативною флексією **-ам** у говірці іменники чоловічого і жіночого родів із м'якою основою, а також множині іменники мають закінчення **-ом, -ім**; закінчення **-ом** є історично закономірним для іменників чоловічого роду колишніх *ō-основ, тоді як флексія **-ім** є наслідком аналогічного впливу давального множини іменників колишніх *-ī-основ: *Так йак би зак'рили пуски луд'ом; І лудї / ну з'найеш / луд'ом жал' дуже; Ну / не можна д'їт'ом ко'пати / з'ат'ам не можна ко'пати; По мїїї свин'їм давали / ко'ровам; Шкар'лупку палїли / ка'зали / кур'їм св'їчене не можна да'вати; По Васи'л'у позм'їтали та кинули кур'їм; Хлопц'їм не можна; пор.: кон'їм, лудом (АУМ: к. 203), бра'там || брат'їм (АУМ: к. 202), во'лам (АУМ: к. 201), *chłopc'ım* (Пд) (AGB: m. 414), *gazdam* (Пд) (AGB: m. 415).*

У знахідному відмінку множини флексійні закінчення іменників чоловічого роду назв істот II відміни збігаються з формами називного: *То роз'казувала мама / шо йак Грин' при'гнав кон'ї / а з канта'р'їў молоко ка'пало; Ну та ї рано в'їн маў / Грин' / дес' там кон'ї пасти дал'ше т'роха. Іменник діти в говірці демонструє омонімію форми з називним відмінком: Та ї там то'ти нехреш'чен'ї д'їти хо'ваїут; Хочеш ме'не уг'робити / би'м д'їти посиро'тила?!; В'їшеник'їў з'боку хо'ваїут / 'би йо'го межи лудї не хо'вати; на вживання форм називного відмінка у функції знахідного в бойківських говірках звертала увагу С. Рабій-Карпинська (Рабій-Карпинська, 2011: 102).*

В орудному відмінку іменників чоловічого роду II відміни з м'якою основою виявлено закінчення двоїни **-їма**: *Перед сорок д'н'їма.* Типове, як у літературній мові, закінчення **-ами**: *Прик'расили йа'кимис' л'енточками; І во'ни з мого свек'ра родичами пом'їнали с'ї; То на Р'їзд'в'ан'ї с'в'ата н'їд ст'їў с'тавили хому'ти разом із лан'цями та ін.; пор.: го'с'т'ами (РБ) (АУМ: к. 204).* Поодинокі фіксуємо діалектну форму з флексією **-оми**: *А Грин' н'їшоў / куда в'на хо'дила / та ї тими канта'р'оми [...].*

У місцевому відмінку множини іменники I відміни жіночого роду з основою на шиплячий та II відміни чоловічого і середнього родів з основою на м'який і шиплячий засвідчено із закінченнями **-ох** || **-ах**: *Там уже йак хо'дили до во'рожки / на /межох не /можна /було /ставити /хату; Робили / на /к'ін'ц'ах у сел'і /було / тут у /центр'і там у /тойі /баби /було; І /отам /навер'ху ў /корчох спалили; Йої /кумице / а шо то ў вас на /плечох та'к'і син'ц'і?; То ўс'о одно йо'го /несли на /плечах догори та ін.; пор.: **-ах, -іх**: на з'а'т'ах, на /кон'іх (АУМ: к. 205), **-ох**: *plečoch* (Пд, Сх) (AGB: т. 416), (Пд, Сх) *palčoch* (AGB: т. 417).*

Деякі множинні іменники в місцевому відмінку зафіксовано з флексією **-ох** (<ъхъ) / зберігає у фонетично видозміненому вигляді архаїчну форму місцевого відмінка множини **-ох** (<ъхъ): *Хо'дили кро'пили / хрестики мал'у'вали / хто /т'істом / йак не маў /креїди / а хто /креїдоу / то на /двер'ох х'ї'ба мал'у'вали /хрестики*; пор. також: *д'верох* (АУМ; к. 206); **-ех** (<ъхъ): *А то так йак би у /с'інех то робили*.

Множинні іменники на позначення населених пунктів у говірці засвідчено з паралельними відмінковими закінченнями **-ох** || **-іх** || **-ах**: *Бо у /П'ідгородц'ох / то там чере'да; Ў /П'ідгородц'іх /є риту'ал'н'і /послуги; Пхали і по /р'едц'і / і по /воротах; Те'пер /є ў /П'ідгородц'ах /є маїс'терн'і*; більшість зафіксованих топонімів мають літературну флексію **-ах**: *О / на/приклад / ми ко'сили там в'ід /Орова / ў /Стинаўках та ін.*

В уричій говірці зберігаються форми знахідного відмінка іменника II відміни середнього роду з флексією **-і**: *Два /серц'а? / По- /моєму / буў у нас та'киї чоло'в'ік / шо маў два /серц'і*.

Висновки. Словозміна іменників говірки села Урич Стрийського району Львівської області репрезентує складну морфологічну систему, сформовану в умовах бойківсько-наддністрянського діалектного суміжжя та впливу літературної мови.

Морфологічні особливості словозміни іменника поєднують архаїчні риси бойківського ареалу з інноваційними явищами, спричиненими міждіалектним контактуванням і мовною уніфікацією.

Відмінкова парадигма іменника зберігає низку давніх рис південно-західного наріччя: послідовне функціонування закінчення **-и** в непрямих відмінках іменників III відміни, змішування закінчень іменників твердої і м'якої груп, поширення флексії **-ови** в давальному відмінку однини назв істот, а також збереження форм двоїни в поєднанні з числівниками. Водночас виявлено тенденцію до уніфікації відмінкових форм і паралелізм функціонування флексій, що засвідчує нестабільність норм й активні процеси морфологічного вирівнювання.

Отже, словозміна іменників говірки села Урич відбиває взаємодію традиційної бойківської морфологічної моделі з наддністрянськими інноваціями та впливами літературної мови, водночас репрезентуючи загальні тенденції розвитку сучасних українських діалектів у зоні активної міждіалектної взаємодії.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням морфологічного аналізу говірки села Уричу зіставному та динамічному вимірах.

Інформанти:

Ярош Степан Михайлович, 1939 р.н.; Ковальський Петро Дмитрович, 1949 р.н.; Саламаха Тетяна, 1943 р.н.; Сенишин Олександр Богданович, 1941 р.н.; Міллер Руслана Леонідівна, 1970 р.н.

Населені пункти та їх скорочення

Пд – Підгородці Стрийського району Львівської області

Рб – Рибник Дрогобицького району Львівської області

Сх – селище Східниця Дрогобицького району Львівської області

Ур – Урич Стрийського району Львівської області

СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АУМ – Матвіяк І., Закревська Я. Атлас української мови: у 3 т. (Т. II: Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі). Київ. 1988. 520 с.
2. Бандрівський Д. Говірки Підбузького району Львівської області. Київ. 1960. 104 с.
3. Бандрівський Д. Деякі морфологічні особливості говірок Турківського району Львівської області. Дослідження і матеріали з української мови. Київ. 1959. Т. 2. С. 3–11.
4. Бевзенко С. Історична морфологія української мови. Ужгород: Закарпат. обл. вид-во, 1960. 415 с.
5. Глібчук Н. Діалектні норми в говірці села Розлуч Турківського району Львівської області крізь призму текстів. У координатах мови: зб. наук. пр. на пошану проф. Л. Коць-Григорчук. Львів, 2016. С. 52–62.
6. Глібчук Н. Реалізація діалектних норм у говірці села Волосянка Сколівського району Львівської області. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2006. Вип. 38. Ч. I. С. 139–146.
7. Говори – Говори української мови: зб. текстів / укл.: С. Довгопол, А. Залеський, Н. Прилипка; відп. ред. Т. Назарова. Київ: Наукова думка, 1977. 590 с.
8. Дидик-Меуш Г. Бойківські риси в мовній тканині неканонічного євангельського тексту XVI століття. Діалектологічні студії. 8: Говори південно-західного наріччя / відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів. 2009. С. 7–13.

9. Добосевич У. Відображення рис бойківської говірки в Учительних Євангеліях кінця XVI – початку XVII ст. Бойківщина: історія та сучасність: матеріали Міжнародного історико-народознавчого семінару «Населення Бойківщини у контексті загальнокарпатського етнокультурного розвитку». Львів–Самбір. 1995. С. 166–167.
10. Зубрицька М., Яким М. З діалектології Бойківщини: іменникова словозміна, іменникова фразеологія. Дрогобич: Коло, 2002. 148 с.
11. Костів О. Бойківського-наддністрянське діалектне суміжжя (фонетичні особливості). Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2018. Вип. 68. С. 228–239.
12. Матвійс І. Групування говорів української мови. Структура українських говорів. Київ. 1982. С. 3–68.
13. Матійв М. Словник говірок центральної Бойківщини. Київ; Сімферополь. 2013. 602 с.
14. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: у 2 ч. Київ. 1984.
15. Ощипко І. Система словозміни іменників у бойківському говорі. Праці XII Республіканської діалектологічної наради. Київ. 1971. С. 170–179.
16. Рабій-Карпинська С. Бойківські говірки: зб. статей / ред. М. Лесів; підгот. до друку В. Пилипович. Перемишль, 2011. 186 с.
17. Свенціцький І. Бойківський говір села Бітля. Записки Наукового товариства імені Шевченка. 1913. СХІV. С. 117–153.
18. СУЛМ – Сучасна українська літературна мова. Морфологія / заг. ред. І. Білодід, відп. ред. В. Русанівський. Київ: Наукова думка, 1969. 582 с.
19. СУМ-20 – Тлумачний словник української мови: у 20 т. (електронна версія Українського мовно-інформаційного фонду НАН України). URL: <https://sum20ua.com/?page=2091&searchWord=%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%8F&wordid=66141>
20. AGB – Rieger J. Atlas gwar bojkowych: w 7 t. Wrocław; Warszawa; Kraków. 1991. T. VII. Cz. 1: mapy.

REFERENCES

1. AUM Matviias I., Zakrevska Ya. (1988) Atlas ukraïnskoi movy. [Atlas of the Ukrainian Language]: u 3 t. (T. II: Volyn, Naddnistrianshchyna, Zakarpattia i sumizhni zemli). Kyiv. [in Ukrainian].
2. Bandrivskiyi D. (1960) Hovirky Pidbuzkoho raionu Lvivskoi oblasti. [Dialects of the Pidbuzkyi District of the Lviv Region]. Kyiv. 104. [in Ukrainian].
3. Bandrivskiyi D. (1959) Deiaki morfolohichni osoblyvosti hovirok Turkyvskoho raionu Lvivskoi oblasti [Some morphological features of the dialects of the Turka district of the Lviv region]. Doslidzhennia i materialy z ukraïnskoi movy, Kyiv, 2. 3–11. [in Ukrainian].
4. Bevzenko S. (1960) Istorychna morfolohiia ukraïnskoi movy. [Historical morphology of the Ukrainian language]. Uzhhorod: Zakarpat. obl. vyd-vo. 415. [in Ukrainian].
5. Hlibchuk N. (2016) Dialektni normy v hovirtsi sela Rozluch, Turka district, Lviv region, through the prism of texts. [Dialect norms in the speech of the village of Rozluch, Turka district, Lviv region, through the prism of texts]. U koordynatakh movy: zb. nauk. pr. na poshanu prof. L. Kots-Hryhorchuk, Lviv. 52–62. [in Ukrainian].
6. Hlibchuk N. (2006) Realizatsiia dialektnykh norm u hovirtsi sela Volosianka Skolivskoho raionu Lvivskoi oblasti. [Implementation of dialectal norms in the speech of the village of Volosyanka, Skole District, Lviv Region]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filolohichna, 38. 139–146. [in Ukrainian].
7. Hovory ukraïnskoi movy (1977) [Dialects of the Ukrainian language]: zb. tekstiv / ukl.: S. Dovhopol, A. Zaleskyi, N. Prylypko; vidp. red. T. Nazarova, Kyiv: Naukova Dumka. 590. [in Ukrainian].
8. Dydyk-Meush H. (2009) Boikivski rysy v movnii tkanyni nekanonichnoho yevanhelskoho tekstu XVI stolittia [Boiko features in the linguistic fabric of a non-canonical 16th-century Gospel text]. Dialektolohichni studii. 8: Hovory pivdenno-zakhidnoho narichchia / vidp. red. P. Hrytsenko, N. Khobzei, Lviv, 7–13. [in Ukrainian].
9. Dobosevych U. (1995) Vidobrazhennia rys boikivskoi hovirky v Uchytelnykh Yevanheliakh kintsia XVI – pochatku XVII st. [Reflection of features of the Boiko dialect in the Teacher's Gospels of the late 16th – early 17th centuries]. Boikivshchyna: istoriia ta suchasnist: materialy Mizhnarodnoho istoriko-narodознаvchoho seminaru «Naseleñnia Boikivshchyny u konteksti zahalnokarpatskoho etnokulturnoho rozvytku», Lviv–Sambir, 166–167. [in Ukrainian].
10. Zubrytska M., Yakym M. (2002) Z dialektolohii Boikivshchyny: imennykova slovozmina, imennykova frazeolohiia. [From the dialectology of Boikivshchyna: noun inflection, noun phraseology]. Drohobych: Kolo. 148. [in Ukrainian].
11. Kostiv O. (2018) Boikivskoho-naddnistrianske dialektne sumizhzhia (fonetychni osoblyvosti). [The Boikivsko-Nadnistriansko dialectal borderland (phonetic features)]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filolohichna, 68. 228–239. [in Ukrainian].
12. Matviias I. (1982) Hrupuvannia hovoriv ukraïnskoi movy. [Grouping of Ukrainian language dialects Struktura ukraïnskykh hovoriv]. Kyiv. 3–68. [in Ukrainian].
13. Matiiv M. (2013) Slovnnyk hovirok tsentralnoi Boikivshchyny. [Dictionary of dialects of central Boikivshchyna]. Kyiv; Simferopol. 602. [in Ukrainian].
14. Onyshkevych M. Y. (1984) Slovnnyk boikivskykh hovirok [Dictionary of Boiko dialects]: u 2 ch. Kyiv. [in Ukrainian].
15. Oshchypko I. (1971) Systema slovozminy imennykiv u boikivskomu hovori. [The system of noun inflection in the Boiko dialect]. Pratsi XII Respublikanskoi dialektolohichnoi narady. Kyiv. 170–179. [in Ukrainian].
16. Rabii-Karpynska S. (2011) Boikivski hovirki [Boikivski hovirky]: zb. statei / red. M. Lesiv; pidhot. do druku V. Pylypovych. Peremysl. 186. [in Ukrainian].

17. Svientsitskyi I. (1913) Boikivskyi hovir sela Bitlia. [Boikivsky dialect of the village of Bitlya]. Zapysky Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka, SXIV. 117–153. [in Ukrainian].
18. SULM (1969) Suchasna ukrainska literaturna mova. Morfolohiia [Modern Ukrainian literary language. Morphology] / zah. red. I. Bilodid, vidp. red. V. Rusanivskyi. Kyiv: Naukova dumka. 582. [in Ukrainian].
19. SUM-20 Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]: u 20 t. (elektronna versiia Ukrainskoho movno-informatsiinoho fondu NAN Ukrainy). URL: <https://sum20ua.com/?page=2091&searchWord=%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%8F&wordid=66141> [in Ukrainian].
20. AGB Rieger J. (1991) Atlas gwar bojkowskich: [Atlas of Boyko dialects] w 7 t. Wrocław; Warszawa; Kraków, VII. 1: mapy. [In Polish].

Дата першого надходження статті до видання: 28.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

